

Radioaktivt avfall i Andrejevbukta

Andrejevbukta er en tidligere russisk militær servicebase som ble benyttet til å bytte kjernebrensel på atomubåter og til håndtering og lagring av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall. Ved anlegget på Kolahalvøya, ca. 6 mil fra Norge, er det lagret brukt reaktorbrensel og store mengder annet fast og flytende radioaktivt avfall under kritikkverdige forhold. Etter at driften ved anlegget opphørte på 1980-tallet, var det minimalt vedlikehold og deler av området er sterkt forurenset. Sikker håndtering og fjerning av brukt kjernebrensel i Andrejevbukta er en av den norske regjeringens viktigste prioriteringer innenfor regjeringens atomhandlingsplan.

Et omfattende rehabiliteringsarbeid er i gang i Andrejevbukta. Foto: SevRao

Det radioaktive materialet som er lagret i Andrejevbukta representerer en risiko for forurensning over landegrensene, og er en av hovedgrunnene til at Norge engasjerer seg. Noe av det brukte brenselet kan dessuten være av en kvalitet som gjør at det under gitte omstendigheter kan brukes i kjernevåpen. Det må derfor være under konstant kontroll.

For å redusere risikoen for radioaktiv forurensning fra anlegget er det satt i gang et omfattende sikrings- og rehabiliteringsarbeid. Målet er å tilrettelegge for sikring og senere fjerning av det brukte brenselet.

Brukt brensel og radioaktivt avfall

På området er det lagret 22 000 beholdere med brukt brensel fra atomubåter og atomisbrytere som er plassert i tre lagringstanker som alle er i dårlig

forfatning. Det er også lagret ca. 18 000 m³ fast radioaktivt avfall og ca. 3400 m³ flytende avfall. Uttransportering av det brukte kjernebrenselet antas å kunne starte i 2016 og det er forventet at arbeidet vil vare i 6 år.

Norsk innsats

Norge har sammen med Russland gjennomført prosjekter for å redusere risikoen for radioaktiv forurensning i Andrejevbukta siden 1997. Fylkesmannen i Finnmark har vært norsk prosjektleder, og gjennomført prosjektene sammen med den russiske enheten med ansvar for avfallsopprydding (SevRAO) og Murmansk fylkesadministrasjon.

Norge har finansiert tiltak som har sikret området med gjerde og alarmsystemer. Dette har ført til at risikoen for at radioaktivt materiale skal komme på avveier har blitt redusert betydelig. Norge har

også finansiert opprustning av vei, vann og avløp og satt opp bygninger, for eksempel vaktbod og garderobeanlegg, som er nødvendige for at oppryddingen skal skje under trygge forhold for de som jobber der. Kaien som skal brukes når det høyaktive avfallet transporteres ut av anlegget, er også finansiert av norske midler. Norge har også finansiert grunnundersøkelser og kartlegging av den eksisterende forurensningen ved anlegget.

Norge og Storbritannia har samarbeidet om strålingsskjerming av en av tre lagringstanker med brukt brensel. Med skjerming av tankene legges det til rette for forsvarlig strålevern for arbeidere som skal fjerne det brukte brenselet.

Statens strålevern har et nært samarbeid med russiske tilsynsmyndigheter. Dette har blant annet resultert i utarbeiding av forskrifter og retningslinjer for håndtering av brukt brensel i Andrejevbukta. Det er viktig at de krav som utarbeides av russiske tilsynsmyndigheter fører til at arbeidet gjennomføres i henhold til internasjonale standarder og retningslinjer.

Internasjonal innsats

Oppryddingsarbeidet i Andrejevbukta er et russisk ansvar, men det ble allerede for ti år siden etablert et bredt internasjonalt samarbeid som er ledet av Russland. Arbeidet er svært komplekst, og mange vestlige nasjoner har bidratt med å utrede hvordan dette best kan gjøres. Gjennom forpliktelsene knyttet til G8s globale partnerskap mot spredning av masseødeleggelsesvåpen og -materiale er det satt av betydelige beløp til oppryddingen.

Øvrige aktører foruten Norge er Italia, EU, Sverige og Den europeiske utviklingsbanken EBRD, som forvalter et fond gjennom miljøpartnerskapet under EUs nordlige dimensjon (NDEP-fondet). På russisk side ledes arbeidet av statskorporasjonen for atomenergi, Rosatom. Også andre russiske myndighetsorganer og strålevernsmiljøer er involvert i arbeidet, inkludert tilsynsmyndighetene.

Storbritannia var frem til 2012 en sentral aktør i arbeidet med løsninger for fjerning av det brukte brenselet, men trakk seg ut av samarbeidet i 2012. Italia og Sverige håndterer fast og flytende radioaktivt avfall. Italia finansierte også et nytt spesialskip for transport av brukt kjernebrensel og

radioaktivt avfall bort fra Andrejevbukta. Fra NDEP-fondet finansier blant annet kraner og en rekke tekniske installasjoner. Fondet finansierer også arbeidet med å rive bygningen som tidligere huset det brukte brenselet. EU finansierer blant annet beholdere for brukt brensel og system for karakterisering av brukt kjernebrensel.

Veien videre

Sikker håndtering og fjerning av brukt kjernebrensel i Andrejevbukta vil fremover utgjøre en hovedinnsats i atomsikkerhetsarbeidet.

Norge har konsentrert seg om infrastrukturprosjekt som legger forholdene til rette for en trygg opprydding. Norsk innsats i Andrejevbukta er nå i en fase hvor en støtter tiltak som mer direkte bidrar til trygg fjerning og transport av det brukte kjernebrenselet til sluttbehandling og langtidslagring ved atomanlegget i Majak. I tråd med russiske planer er norsk målsetting å bidra til at alt brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall fjernes fra Andrejevbukta innen 2025.

Lagringstank for brukt brensel. Norge har finansiert strålingsskjermingen av denne tanken sammen med Storbritannia. Foto: SevRao

Regjeringens handlingsplan for atomvirksomhet og miljø i nordområdene

Handlingsplanen er norske myndigheters viktigste virkemiddel for samarbeid om atomvirksomhet og forhindring av radioaktiv forurensning fra atomvirksomhet i Nordvest-Russland. Handlingsplanen ledes og finansieres av Utenriksdepartementet. Statens strålevern er fagdirektorat for UD.

Målet med handlingsplanen er å redusere risikoen for alvorlige ulykker og forurensning fra atominstallasjoner, og hindre at radioaktivt og spaltbart materiale kommer på avveier.

Handlingsplanen ble iverksatt i 1995.